

Η αίρεση, η οποιαδήποτε αίρεση, εμφανίζεται στο περιβάλλον της ως πανίσχυρη δύναμη. Δημιουργεί στα μέλη της μία δυναμική, που πολλές φορές εκπλήσσει και προβληματίζει, αφού τα ωθεί να δραστηριοποιούνται με υπερβάλλοντα ζήλο και με πολλές θυσίες τόσο στην μεταξύ τους αλληλοβοήθεια, όσο και στον αγώνα για να διαδώσουν και σε άλλους τις «σωτήριες» αντιλήψεις τους. Η δυναμική αυτή στηρίζεται στην αμετάθετη πεποίθηση των οπαδών της ότι κατέχουν απόλυτα την αλήθεια. Ακόμη και εκείνοι που δέχονται ότι κάθε «εκκλησία» κατέχει ένα μέρος της όλης αληθείας θεωρούν το δόγμα τους αυτό απόλυτο.

Η απολυτότητα όμως αυτή των μελών των αιρετικών ομάδων είναι καθαρά υποκειμενική και προσεγγίζει την αλήθεια επιφανειακά και βραχυπρόθεσμα. Αντίθετα, όσοι έχουν λάβει «το χρίσμα» μπορούν να προσεγγίσουν την αλήθεια βαθύτερα και μακροπρόθεσμα και βλέπουν την αίρεση στην πραγματική της διάσταση, δηλαδή απογυμνωμένη από κάθε πραγματική δύναμη.

Εμείς θα περιοριστούμε εδώ, εκτός από τις βιβλικές μαρτυρίες, σε εκείνες των αγίων Ιωάννου του Χρυσοστόμου, του βαθύτατου γνώστη και ερμηνευτού των αγίων Γραφών, και Ιωάννου του Δαμασκηνού, ο οποίος ακολουθεί θεολογικά τον πρώτο.

Οι διακεκριμένοι αυτοί μελετηταί του φαινομένου της αιρέσεως τονίζουν ότι η αδυναμία της αιρέσεως ευρίσκεται στην ίδια της τη φύση, αφού η αίρεση είναι παρέκκλιση από την αποκεκαλυμμένη ορθή Πίστη. Όπως ομολογεί ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, «αίρεση είναι η μη αληθινή αντίληψη για την Πίστη» (Σπαράγματα Φιλοσοφικά, 18,70). Η Πίστη ως αποκάλυψη του Θεού είναι η μία και μοναδική αλήθεια, όπως επιγραμματικά το αποκαλύπτει ο απόστολος Παύλος, «εις Κύριος, μία πίστις, εν βάπτισμα» (Εφ. 4,5) και εύστοχα το διατυπώνει ο άγιος Χρυσόστομος «Μία βέβαια είναι η αλήθεια και όχι πολυμερής» (Εις Ματθ. 47,2).

Επομένως κάθε παρέκκλιση από αυτήν, δηλαδή κάθε αίρεση, είναι στη φύση της πλάνη και ψεύδος. Το ψεύδος δεν έχει πραγματική υπόσταση, διότι απλώς είναι άρνηση της πραγματικότητας. Και εδώ είναι θαυμαστή η προσέγγιση του αγίου Χρυσοστόμου· «Αλήθεια εστι το όντως ον, ψεύδος δε το μη ον» (Εις Ψαλμ. ΡΓ 55,145,18) Είναι λοιπόν φανερό ότι αυτό που δεν έχει πραγματική υπόσταση δεν έχει και αληθινή δύναμη. Μ' αυτήν την προϋπόθεση ο άγιος πάλι Χρυσόστομος συμπεραίνει ότι «παντού η πλάνη συγκρούεται με τον εαυτό της και συνηγορεί υπέρ της αληθείας» (Εις Ματθ. 89,1). Κι ακόμη, «Με τους τρόπους που η πλάνη χρησιμοποιεί για να πολεμήσει την αλήθεια με αυτούς καταλύεται η ίδια» (Εις Ματθ. 84,3).

Μία άλλη παρατήρηση, που μπορούμε να κάνουμε, είναι ότι η αίρεση εκδηλώνεται ως ανατροπή του Σχεδίου της θείας Οικονομίας. Με όσα αποκάλυψε ο Θεός στους ανθρώπους φανέρωσε τον Εαυτό του και το θεϊκό του Σχέδιο, το οποίο έθεσε σε εφαρμογή για τη σωτηρία του κόσμου. Η επιτυχία αυτού του Σχεδίου στηρίζεται πρωτίστως στην αλήθεια της αποκεκαλυμμένης Πίστεως. Κάθε παραποίηση της αληθείας αυτής, ακόμη και η πιο μικρή, παραμορφώνει το Πρόσωπο του Θεού ή, καλύτερα, αρνείται τελείως τον Θεό, όπως

μας βεβαιώνει ο ευαγγελιστής Ιωάννης, «πᾶς ο παραβαίνων και μη μένων εν τη διδαχῇ του Χριστού Θεόν ουκ ἔχει» (Β' Ιω. 9). Με τον τρόπο αυτό ανατρέπεται το θείο Σχέδιο και ματαιώνεται η αποτελεσματικότητά του, αφού στην πραγματικότητα απουσιάζει ο Δημιουργός του Σχεδίου. Εάν το Σχέδιο τῆς θείας Οικονομίας παρομοιασθῆ με μία τέλεια ιατρική μέθοδο για την θεραπεία ενός ασθενούς από ἔμπειρο ιατρό, η αἵρεση δεν είναι ἄλλο παρά η λανθασμένη θεραπευτική μέθοδος ενός ψευτογιατροῦ, η οποία οδηγεί στον θάνατο. Κι ὅπως η λανθασμένη ιατρική μέθοδος είναι ἀπό μόνη τῆς ἀδύναμη, ἔτσι και η αἵρεση, ως λανθασμένη μέθοδος σωτηρίας, κρύβει μέσα τῆς τὴν ἀδυναμία. Πρόκειται για αὐτό που γράφει ο ἀπόστολος Πέτρος για τους ψευδοπροφήτες και ψευτοδιδασκάλους, «θα εισαγάγουν καταστρεπτικές αιρέσεις, αρνούμενοι ἀκόμη και τον Κύριο που τους εξαγόρασε, προκαλώντας ἔτσι στον εαυτό τους γρήγορη τὴν καταστροφή» (Β' Πέτρ. 2,1)

Μία τρίτη διαπίστωση των ἁγίων πατέρων είναι ὅτι η αἵρεση διακόπτει για τα μέλη τῆς τὴν ἀδιάσπαστη γραμμὴ τῆς ἱεράς Παραδόσεως, αὐτῆς που συνδέει χειροπιαστά τον πιστό κάθε γενεάς με τὴν πηγὴ τῆς Ἀληθείας, Αὐτὸν τον ἴδιο τον Θεάνθρωπο. Ο ἄνθρωπος μπορεί να σωθῆ μόνον ὅταν πραγματικά συναντηθῆ και ενωθῆ με τον Θεάνθρωπο Κύριο, ο οποίος εὐρίσκεται παρὼν με τὴν διαδικασία τῆς παραδόσεως και τῆς παραλαβῆς, ὅπως μαρτυρεῖ ο ἀπόστολος Παῦλος, «παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ο και παρέλαβον ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ των ἁμαρτιῶν ἡμῶν» (Α' Κορ. 15,3).

Ὅταν λοιπὸν ο αἰρετικός καταργεῖ τὴν ἱερά Παράδοση, αρνείται τὴν πραγματικὴ παρουσία του Θεανθρώπου στη ζωὴ του. Αποκόπτει τον εαυτό του ἀπὸ τὴν κεφαλὴ του Σώματος τῆς Εκκλησίας, ἢ ὅπως το λέγει ο ἀπόστολος Παῦλος, «δεν διατηρεῖ ἐπαφή με τὴν Κεφαλὴ ἀπ' ὅπου ὅλο το σῶμα τρεφόμενο και συνδεόμενο με τις ἀρθρώσεις και τα νεύρα αυξάνει τὴν αὐξηση τού Θεοῦ» (Κολ. 2,19). Αὐτὸ σε τελικὴ ἀνάλυση για τον ἅγιο Χρυσόστομο σημαίνει ἀनुπαρξία και ἐπομένως τέλεια ἀδυναμία, ἀφού «ἀπὸ ἐκεῖ (ἀπὸ τὴν Κεφαλὴ) ἔχει το εἶναι και το καλῶς εἶναι» (Εἰς Κολ. PG 62,344). Ομοιάζει τότε με το δένδρο, του οποίου ἔκοψαν τις ρίζες, και το οποίο για να φαίνεται ζωντανὸ το πλαστικοποίησαν. Κι ὅπως ἓνα δένδρο χωρὶς ρίζες εἶναι ἀδύναμο να καρποφορήσῃ, ἔτσι και ἡ κάθε αἵρεση ἀποκομμένη ἀπὸ τὴν πραγματικὴ Παράδοση εἶναι χωρὶς πραγματικὴ δύναμη για σωτηρία. Ο ἅγιος Χρυσόστομος διατυπώνει με τον δικὸ του τρόπο τὴν ἀλήθεια αὐτή· «(οἱ αἰρετικοί), σημειώνει, δεν ἔχουν τα παλαιά, και ἐπομένως δεν ἔχουν οὔτε τα καινούργια» (Εἰς Ματθ. 10,2).

Ὅσο και αν ἡ αἵρεση φαίνεται στους πολλούς και ἐκ πρώτης ὄψεως ἰσχυρὴ και παντοδύναμη (ὅπως ἡ παρουσία του Παπισμοῦ και του Προτεσταντισμοῦ στον σύγχρονο κόσμος), τα ξεκαθαρισμένα κριτήρια τῆς ἀληθείας, ἡ γυμνασμένη πνευματικὴ αἴσθησις και το διακριτικὸ πνευματικὸ χάρισμα, «το χρίσμα», δίνουν τὴν δυνατότητα στους ἁγίους τῆς Εκκλησίας να βλέπουν καθαρὰ τὴν ἐσωτερικὴ τῆς ἀνεπάρκεια και ἀδυναμία να οδηγήσῃ στη σωτηρία. Εἶναι χαρακτηριστικὸς ο τρόπος με τον οποίο ο ἅγιος Χρυσόστομος περιγράφει τὴν ἀδυναμία τῆς πλάνης, δηλαδή τῆς αιρέσεως· «Ἡ πλάνη γίνεται εὐκόλα ἀντιληπτὴ και εἶναι ἀδύναμη, ἔστω και ἐάν ἐξωτερικὰ εἶναι βαμμένη με ἀμέτρητα χρώματα. Κι ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ που ἀλείφουν τα σαθρὰ μέρη των τοίχων δεν μπορούν με το βᾶψιμο να τα διορθώσουν, ἔτσι και ὅσοι εξαπατοῦν τους ἄλλους, εὐκόλα ἐλέγχονται» (Εἰς Ιω. 68,1).

Ο δε ἅγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνὸς διακηρύττει με ἀπόλυτη βεβαιότητα· «Ουδέποτε κάποια

αίρεση νίκησε την Εκκλησία· απλώς πάντοτε μνίνεται, αλλά με το πέρασμα τού χρόνου γρήγορα καταλύεται» (Ιερά Παράλληλα, ΡG 95,1165,31).

Αρχιμ. Αυγουστίνου Γ. Μύρου, Δρ. Θ.